

Deres referanse:
19/2727

Vår referanse:
201903929-4 008

Sted, Dato
Oslo, 19.12.2019

Politidirektoratets hørings svar – høring om endringer i sivilbeskyttelsesloven

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 25. september 2019 med forslag til endringer i sivilbeskyttelsesloven. Høringsfrist er 6. januar 2020.

Politidirektoratet har forelagt høringen for underliggende organ. Vi har mottatt innspill fra Finnmark politidistrikt.

1. Kort om høringsforlaget

Formålet med lovforslagene er å gi nødvendige hjemler for et pågående forskriftsarbeid på sivilforsvarsområdet. I dette arbeidet er det oppstått behov for å bygge ut hjemler på ulike områder i sivilbeskyttelsesloven, behov for tilpasninger og å foreslå nye lovbestemmelser. Noen av forslagene innebærer i hovedsak en videreføring av gjeldende rett. I tillegg foreslås 9 nye bestemmelser i sivilbeskyttelsesloven:

- Sivilforsvaret gis rett til å kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, jf. lovforslaget § 7a
- bestemmelser om Sivilforsvarets behandling av personopplysninger, jf. 7b
- bestemmelser om plikt til å la seg vaksinere i særlige tilfeller, jf. § 9
- lovfesting av maksimal ordinær tjenestetid for tjenestepliktige i Sivilforsvaret, jf. § 9a
- bestemmelser om pliktmessig avhold og om testing av ruspåvirkning, jf. § 9b
- bestemmelser om engangserstatning ved dødsfall og invaliditet, jf. § 9c
- forskriftshjemmel som gir åpninger for å kunne stille nærmere krav til kommunale rom som stilles til disposisjon for Sivilforsvaret, jf. § 12.
- bestemmelse som legger til rette for behandling av opplysninger, herunder personopplysninger i forbindelse med forvaltning av Kunnskapsbanken (datasystem med skadedata fra forsikringselskapene som skal stilles til rådighet for kommuner og andre relevante offentlige organer), jf. § 15a
- tilpasning av lovens straffebestemmelse til forsvarslovens straffebestemmelse for militære mannskap, jf. § 37

Politidirektoratet

---

2. Politidirektoratets vurdering

2.1. Merknader til kapittel 3 Organisering av Sivilforsvaret

Forslag til ny § 4 a i sivilbeskyttelsesloven om Sivilforsvarets organisering

Justisdepartementet foreslår en endring i loven om Sivilforsvarets organisering. I forslaget til ny § 4 a er det i fjerde ledd foreslått følgende ordlyd: *Norge er inndelt i sivilforsvarsdistrikter som ledes av distriktssjefer.* Etter Politidirektoratets syn bør "Norge" erstattes med "Sivilforsvaret".

2.2. Merknader til kapittel 4 Tjeneste i Sivilforsvaret

Departementet foreslår å styrke hjemmelsgrunnlaget i sivilbeskyttelsesloven for forskriftsregulering av Sivilforsvaret. Dette har bakgrunn i pågående gjennomgang av forskriftsverket, med formål å samle de fleste bestemmelsene i én forskrift. En styrking av hjemmelsgrunnlaget for forskriftsregulering støttes, men direktoratet har enkelte merknader.

Det bør generelt søkes å unngå forskriftshjemler som gir vide og mindre detaljerte rammer for regulering av forhold av betydning for personvern og for rettigheter og plikter for personkretsen forskriften gjelder for. Sentrale materielle forhold, som eventuelt også kan medføre reaksjoner ved brudd, bør av hensyn til legitimitet, krav til klar lovhjemmel, personvern og forutsigbarhet, så vidt mulig fastsettes av lovgiver og ikke i forskrift fra forvaltningsorgan.

Følgende bør etter Politidirektoratets oppfatning derfor være inntatt og fremgå tydeligere i loven:

Forslaget til forskriftshjemmel i § 7 siste ledd:

Grunnleggende krav for oppfyllelse av opplysningsplikt, meldeplikt, hvem opplysninger kan innhentes fra og hvilke opplysninger som kan innhentes.

Forslaget til forskriftshjemmel i § 7 b siste ledd:

Formålet med behandlingen av personopplysninger i Sivilforsvaret og grunnleggende rammer for og krav til behandlingen, behandlingsansvar, innhenting av personopplysninger og hvilke kategorier opplysninger som kan behandles, samt adgang til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Forslaget til forskriftshjemmel § 8 siste ledd:

Hvilke kategorier av helseundersøkelser og prøver for vurdering av helsetilstanden som personer innkalt til rekrutteringsmøte eller som innkalles til tjeneste plikter å gjennomgå.

Forslaget til § 9 siste ledd:

Nærmere bestemmelser om tilfeller og vilkår som gir adgang til å søke fritak fra tjeneste.

Forslag til § 9 c siste ledd:

Bestemmelser som fastlegger og setter vilkår for når sykdom eller skade er oppstått under tjenesten, samt hovedkriteriene for utmåling av erstatning.

Forslag til § 7a - Vandelskontroll

Sivilforsvarets myndigheter gis med forslaget hjemmel til å innhente vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, jf. forslaget til ny § 7a. Ettersom mange personer rekrutteres fra Forsvaret, hvor det allerede er gjennomført en vandelsvurdering etter forsvarsloven, mener departementet at forslaget forventes å få

begrenset praktisk betydning, og de økonomiske og administrative konsekvensene vil derfor være tilsvarende små. Politidirektoratet legger departementets vurdering til grunn.

Politidirektoratet støtter departementets forslag til § 7 a, og det vises til Finnmark politidistrikts hørings svar som tiltres i sin helhet. Politidirektoratet er positivt til at Sivilforsvaret gis en klar lovhjemmel for å innhente vandelsvurdering, og forslaget kvalifiserer etter vårt syn for bruk av vandelsinstituttet slik kriteriene for dette er definert i politiregisterloven.

Finnmark politidistrikt støtter den foreslåtte endringen i sivilbeskyttelsesloven ny § 7 a. Finnmark politidistrikt har gjennom Politiets enhet for vandelskontroll og politiattester (PAV) ansvaret for utstedelse av politiattester i Norge, og har nylig også fått ansvaret for gjennomføring av vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45. Finnmark politidistrikt fremholder at vandelskontrollen vil bli vesentlig utvidet sammenlignet med dagens situasjon dersom den foreslåtte endringen vedtas, men faller likevel ned på at hensynet til Sivilforsvarets samfunnsoppdrag begrunner en slik endring som foreslått.

Politidirektoratet ber departementet merke seg Finnmark politidistrikts vurdering av de økonomiske og administrative konsekvensene og statistikk. I likhet med departementet vurderer Finnmark politidistrikt at de økonomiske og administrative konsekvensene ved en eventuell lovendring til å være små.

Forslag til ny § 9 b om pliktmessig avhold

Departementet fremmer forslag om ny § 9 b om pliktmessig avhold for Sivilforsvarsmannskap og adgang for politiet til å teste for ruspåvirkning og fremstilling for blant annet utåndingsprøve.

Politidirektoratet legger til grunn at de tilfellene der dette er aktuelt vil være tilfeller der politiet allerede i dag tilkalles og fremstiller vedkommende på legevakt eller annet egnet sted for blodprøve eller utåndingsprøve etter gjeldende regler. Vi antar derfor at lovforslaget ikke vil medføre særlige konsekvenser for politiet. Utover det, har Politidirektoratet ingen merknader til at det i loven tas inn bestemmelse om pliktmessig avhold og adgang for politiet til å foreta rustesting og bevissikring.

Hva som skal regnes som *tjeneste* eller når tjenestepliktig anses å *være i tjeneste* og dermed omfattes av straffesanksjonert pliktmessig avhold, er ikke tydeliggjort i forslaget til § 9 b.

I forslaget til ny § 9 b siste ledd er det foreslått inntatt en forskriftshjemmel for nærmere regulering om innhold og rekkevidde av kravet til pliktmessig avhold. Forslaget forutsetter at nærmere regulering av hva som er *tjeneste* eller når tjenestepliktig *er i tjeneste*, fastsettes i forskrift. I høringsnotatet uttales på side 22 tredje avsnitt at med *tjeneste menes kurs, øvelse og innsats*. Som minimum anbefales dette tatt inn i lovbestemmelsen, men gode grunner taler for at dette bør presiseres ytterligere knyttet til eksempelvis tjenestefri versus aktiv tjeneste og kurstid. Til sammenlikning vises til luftfartsloven §§ 6-12 første ledd, siste setning, samt annet ledd og tredje ledd.

Som hjemmelsgrunnlag for politiets rustesting i medhold av § 9 b, vil det være en fordel om nærmere regulering foretas i lov slik at man i forbindelse med håndheving og irettføring av eventuelle overtredelser kan forholde seg kun til lovbestemmelsen. Av retts tekniske hensyn og tilgjengelighet, bør lovbestemmelsen gis et mer presist innhold.

Forslag i ny § 9 a siste ledd om å pålegge tjenesteplikt i beredskapssituasjoner

Siste ledd i § 9 a åpner for å pålegge tjeneste så lenge det anses nødvendig i *beredskapssituasjoner*. Dette er en videreføring av departementets fullmakt i sivilbeskyttelsesloven § 7 femte ledd til å pålegge tjeneste så lenge det anses nødvendig beredskapssituasjoner.

I høringsnotatet side 21, kap. 4.7.2 tredje avsnitt, uttales at det i beredskapssituasjoner kan oppstå behov for å gå ut over de ordinære rammene for tjenestetidens lengde. Politidirektoratet forstår dette slik at det i beredskapssituasjoner kan pålegges tjeneste som medfører lengre tjenestetid enn det som følger av hovedreglene i § 9 a første ledd og annet ledd.

Gjeldende § 7 femte ledd og forslaget til § 9 a siste ledd klargjør imidlertid ikke hva som vil være en kvalifisert beredskapssituasjon. Hensynet til de tjenestepliktige og retts tekniske hensyn og hensynet til lovens tilgjengelighet, kan tilsa at det bør fremgå mer presist av loven når tjeneste kan pålegges med tjenestetid utover ordinær tjenestetid.

I høringsnotatet side 20, kap. 4.7.1 siste avsnitt, uttales at det med en beredskapssituasjon menes *uønskede hendelser i freds- og krigstid hvor det kreves større innsats av mannskapene enn det som kan oppnås innenfor ordinær tjenestetid*. Uttalelsen angir en relativt vid og skjønnsmessig ramme for hva som vil være en kvalifisert beredskapssituasjon.

Politidirektoratet mener at en snevrere og mer presis utlegning av hva som er en beredskapssituasjon knyttet til pålegg om tjeneste for så lang tid som situasjonen gjør nødvendig, vil kunne bli for begrensende og lite hensiktsmessig. Uttalelsen i høringsnotatet angir imidlertid de skjønnsmessige vurderingskriteriene for når det kan foreligge en beredskapssituasjon. Selv om § 9 a siste ledd er en videreføring av gjeldende § 7 femte ledd, taler gode grunner for å innta kriteriene direkte i loven.

Merknader til kapittel 5 Kunnskapsbanken – behandling av opplysninger om skader og skadeoppgjør som følge av uønskede hendelser

Departementet foreslår en bestemmelse i sivilbeskyttelsesloven som ikke har tilknytning til Sivilforsvaret, men som skal gi Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) en tydelig hjemmel for behandling (innhenting, bearbeiding og tilgjengeliggjøring) av personopplysninger og andre relevante opplysninger, i et datasystem omtalt som "Kunnskapsbanken". Forslaget til ny bestemmelse skal videre gi hjemmel for unntak fra lovbestemt taushetsplikt.

Forslaget til bestemmelsens andre ledd tar, slik direktoratet forstår, først og fremst sikte på at DSB kan "kreve" innhentet opplysninger fra forsikringsselskaper og offentlige forsikringsordninger om opplysninger om skader og skadeoppgjør. Vi legger til grunn at forslaget ikke er ment å omfatte en hjemmel for å innhente opplysninger fra politiet eller politiets registre.

Politidirektoratet støtter begrunnelse og formål om å opprette en kunnskapsbank og har ikke merknader til at det i loven inntas bestemmelse om adgang til å behandle opplysninger og personopplysninger, men har merknad til utformingen av ny § 15a og overskriften i *nytt kapittel V a, ny § 15 a*.

Kapittel V a lyder: Behandling av opplysninger som følge av uønskede hendelser

§ 15 a lyder: DSBs "adgang til å behandle opplysninger".

Slik direktoratet forstår, er formålet med "Kunnskapsbanken" å styrke forebyggende samfunnssikkerhetsarbeid lokalt, regionalt og nasjonalt. Dette omfatter registrering, sammenstilling og tilgjengeliggjøring av data om naturhendelser til bruk for kommuner og offentlige organers arbeid med samfunnssikkerhet.

Det foreslås derfor i ny § 15 a første ledd at DSB skal kunne innhente, foreta vurderinger, analyser og sammenstillinger av og på annen måte behandle opplysninger, også personopplysninger, når dette er nødvendig til bruk for forebygging, begrensning av konsekvenser av uønskede hendelser og risiko- og sårbarhetsanalyser.

Begrepene "personopplysninger" og "opplysninger" er vidtfavnende begreper, og forslag til innhold i overskriften til nytt kapittel V a og i ny § 15 a gir ingen antydning om hvilke kategorier av personopplysninger det kan være relevante å behandle for formålet i § 15 a første ledd. Hvorfor personopplysninger er relevante lar seg heller ikke lese ut av kapitteloverskrift eller lovtekst. Lovteksten oppstiller dermed ingen begrensninger med hensyn til hvilke personopplysninger som kan behandles. Det uttales imidlertid i høringsnotatet kapittel 7 at § 15 a ikke åpner for inngripende behandling av personopplysninger det vil være saklig behov for å behandle ut fra formålet angitt i § 15 a første ledd.

Krav om at behandlingen må være nødvendig for formålet innebærer heller ingen klare begrensninger av hvilke opplysninger det skal være adgang til å behandle.

Siste ledd i forslag til ny § 15 a gir departementet adgang til å gi forskrifter om blant annet innhenting av opplysninger, behandling, tilgjengeliggjøring og utlevering med grunnlag i formålet med behandlingen. Fullmakt til å fastsette i forskrift hvilke kategorier personopplysninger som kan være relevante er ikke direkte nevnt, men Politidirektoratet antar at dette er ment å være omfattet av adgangen til å gi bestemmelser om innhenting av opplysninger.

Det fremgår imidlertid av høringsnotatet kapittel 7 at relevante personopplysninger er opplysninger knyttet til skadeårsak, skadetidspunkt og forsikringsutbetalinger på adressenivå. Dette er opplysninger om erstatningsutbetalinger for naturskader som følge av uønskede hendelser som vil identifisere fysiske personer. Noe saklig behov for personopplysninger utover nevnte er det ikke redegjort for i høringsnotatet, og Politidirektoratet legger til grunn at arten av personopplysninger skal være avgrenset til opplysninger av nevnte art.

Etter direktoratets syn vil det være nødvendig å klargjøre hvilke kategorier opplysninger det er adgang til behandle når det er nødvendig for formålet, og det vises her til krav i gjeldene rett knyttet til behandling av personopplysninger som er redegjort for i høringsnotatet. Rammene for dette bør etter vår oppfatning presiseres nærmere i § 15 a.

Med hilsen

Kristine Langkaas
Seksjonssjef

Alexander Fotland Iversen
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:

- Politiinspektør Einar Stahl

Vedlegg:

- Høringssvar fra Finnmark politidistrikt 06.12.2019

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Finnmark politidistrikt

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

19/46887 - 1

06.12.2019

Hørings svar - endringer i sivilbeskyttelsesloven

Det vises til høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet v/Samfunnssikkerhetsavdelingen av 25.09.2019 hvor det foreslås flere endringer i lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven). Et av forslagene i høringsnotatet er en ny bestemmelse hvor Sivilforsvaret gis rett til å kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, jf. forslaget § 7a.

Finnmark politidistrikt har gjennom Politiets enhet for vandelskontroll og politiattester (PAV) ansvaret for utstedelse av politiattester i Norge. Fra 01.07.2018 ble også ansvaret for gjennomføring av vandelsvurdering i medhold av politiregisterloven § 45 overført fra PIT til PAV.

Forskjellen på politiattest og vandelsvurdering fremgår av politiregisterloven § 36 første ledd nr. 1 og 2:

Vandelskontroll kan bare foretas når den har hjemmel i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov. Opplysninger fra kontrollen gis på følgende måter:

1. Som politiattest. Dokumentet utstedes til bruk i mottakers interesse og kan inneholde opplysninger om hvorvidt en fysisk eller juridisk person har vært ilagt straff eller andre strafferettslige reaksjoner eller andre tiltak som følge av lovbrudd, eller er under straffeforfølgning. Politiattest utstedt i annet EØS-land likestilles med norsk politiattest. For utlevering av nye eller oppdaterte opplysninger etter at politiattest er utstedt gjelder § 43.

2. Som vandelsvurdering. Vurderingen gis til en mottaker som har rett til å innhente opplysninger om en person, fordi denne person er eller vil bli undergitt særlige plikter etter lov. Det kan innhentes opplysninger om forhold som nevnt i første ledd nr. 1

Den primære og mest praktiske forskjellen er at vandelsvurdering kan foretas av grupper av personer uten samtykke fra den som blir vandelsvurdert, i motsetning til politiattest hvor den enkelte person selv må søke om politiattest og levere denne til arbeidsgiver.

Finnmark politidistrikt

Etter dagens lovverk kan Sivilforsvaret kreve politiattest på visse vilkår, jf. sivilbeskyttelsesloven § 8 tredje ledd:

Kvinner og menn i tjenestepliktig alder plikter, på oppfordring fra Sivilforsvarets myndigheter, å gi opplysninger som har betydning for tjenestelige forhold. Poliattiattest kan kreves utferdiget og fremlagt dersom det er av særlig viktighet for Sivilforsvarets myndigheter å få slike opplysninger på grunn av den tjeneste vedkommende utfører eller som man overveier å pålegge vedkommende.

Sivilbeskyttelsesloven § 8 fjerde ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrifter om politiattest. Slik forskrift er ikke gitt.

Departementet har foreslått å gi en ny bestemmelse for vandelskontroll i ny § 7 a:

Sivilforsvarets myndigheter skal kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, med mindre vandelskontroll er foretatt etter forsvarsloven § 59. Slik vandelsvurdering kan også kreves av tjenestepliktige, dersom det er nødvendig for å vurdere om de er skikket til bestemt tjeneste i Sivilforsvaret.

Vandelsvurderingen inkluderer verserende saker, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2. Vandelskontroll som er foretatt etter forsvarsloven § 59 vil oppfylle kravene til vandelsvurdering.

Departementet kan gi forskrifter om rett til å kreve vandelsvurdering etter denne bestemmelsen.

Et av argumentene for den foreslåtte endringen er at nesten alle tjenestepliktige i Sivilforsvaret rekrutteres fra Forsvaret, og at Forsvaret ordinært vil ha innhentet vandelsvurdering for disse personene etter forsvarsloven § 59, jf. politiregisterloven § 45. Finnmark politidistrikt er enig i at likhetshensyn kan tale for at vandelskontrollen gjøres lik for både Forsvaret og Sivilforsvaret.

Det kan innvendes at vandelskontrollen vil bli vesentlig utvidet sammenlignet med dagens situasjon dersom den foreslåtte endringen vedtas. Dette skyldes at dagens hjemmel for politiattest kun gir grunnlag for utstedelse av en ordinær (tidsbegrenset) politiattest i medhold av politiregisterloven § 40, jf. nr. 1, mens det på vandelsvurderingen skal anmerkes reaksjoner tilsvarende en uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41 nr. 1 og nr. 2. Finnmark politidistrikt er likevel av den oppfatning av at hensynet til Sivilforsvarets samfunnsoppdrag, herunder at de tjenestepliktige skal være skikket til tjenesten og ha nødvendig tillit fra publikum, begrunner en slik endring som foreslått.

Finnmark politidistrikt støtter den foreslåtte endringen i sivilbeskyttelsesloven ny § 7 a.

Økonomiske og administrative konsekvenser

PAV behandler totalt cirka 400 000 saker i året. Hittil i 2019 har PAV hatt 11 saker på formålet "Sivilforsvaret". I 2018 var tallet 6 og i 2017 var det 8 saker. Dette tilsier at Sivilforsvaret i svært liten grad har avkrevd politiattest av sine tjenestepliktige, jf. sivilbeskyttelsesloven § 8 tredje ledd. Dette kan forklares med at mange allerede har blitt vandelskontrollert gjennom Forsvaret.

Det fremgår av høringsnotatet punkt 10.1.1. at nesten alle tjenestepliktige i Sivilforsvaret rekrutteres fra Forsvaret i dag, slik at Forsvaret allerede har gjennomført en vandelsvurdering for disse personene. Sivilforsvarets behov for selv å innhente vandelsvurdering vil derfor være svært begrenset, og antas ikke å medføre nevneverdige konsekvenser for Sivilforsvaret eller politiet. Ordinært vil Sivilforsvaret støtte seg på den vandelsvurderingen som er gjort i forbindelse med rekrutteringsprosessen. Det kan imidlertid kreves ny vandelsvurdering av tjenestepliktige, dersom dette er nødvendig for å vurdere om de er skikket til bestemt tjeneste i Sivilforsvaret. Bestemmelsen forventes å få begrenset praktisk betydning, og de økonomiske og administrative konsekvensene vil derfor være tilsvarende små.

Vandelsvurdering i medhold av politiregisterloven § 45 gjennomføres ved at PAV mottar Excel-filer ("lister") med navn og fødselsnummer for den/de personene som skal vandelsvurderes. Én liste kan maksimalt inneholde 5 000 personer. Excel-filen sjekkes deretter opp mot politiets straffe- og reaksjonsregistre (Strasak og SSP). Selve vandelskontrollen utføres dermed elektronisk. Listene kvalitetssjekkes imidlertid av saksbehandler før opplysningene oversendes til den som har begjært vandelsvurderingen.

Selv om Forsvaret tidligere har gjennomført vandelsvurdering av flere av de som rekrutteres til Sivilforsvaret, antar vi at det vil kunne være behov for en ny vandelskontroll i flere tilfeller avhengig av hvor lenge den tjenestepliktige har tjenestegjort i Forsvaret. Finnmark politidistrikt vurderer derfor at en lovendring vil kunne gi en beskjeden økning i antall mottatte lister per år. Vandelsvurdering følger imidlertid en langt mer effektiv saksbehandlingsprosess enn politiattester, særlig sett hen til at hele grupper av personer kan kontrolleres og at prosessen i stor grad er automatisert. De økonomiske og administrative konsekvensene ved en eventuell lovendring vurderes dermed til å være små.

Med hilsen

Ellen Katrine Hætta

Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler
Christine Nilssen
Seniorrådgiver

